

PROPOSTES PER A LA RENOVACIÓ PEDAGÒGICA

SORGIDES EL 18 DE JULIOL DE 2025 AL CERCLE DE PARTICIPANTS

DEL CURS SAVIESA I RESILIÈNCIA DELS POBLES INDÍGENES

Reconèixer i integrar persones amb saviesa arrelada a la nostra terra

- Reconèixer la **legitimitat dels portaveus arrelats a la nostra terra**, d'aquelles persones que tenen un vincle cordial i existencial amb la natura -encara que no tinguin cap grau acadèmic- i convidar-los a ser interlocutors i portaveus dels territoris que cohabitarem.
- **Reconèixer i escoltar les persones ancianes i sàvies**, que aportin els seus testimonis i ensenyaments orals, viscuts, com a punt de partida d'aprenentatges interactius i comunitaris amb elles, als centres docents, instituts, esplais, etc.
- **Recuperar la saviesa innata**, que tots tenim, amatents a la font de la saviesa autèntica, procurant tornar a donar vida a la tradició artesanal i pagesa més arrelada a la natura, que encara perdura al marge de la difusió mediàtica.

Fomentar i prestigiar la memòria

- **Recuperar la memòria ancestral** i protegir-la de tot allò que l'afebleix o malmet (distraccions, superficialitat, presses, etc.); parlar des del cor, tenir consciència que som connectors i transmissors i així recordar qui som en la xarxa de la vida, hereus de la nostra ancestralitat.
- Crear o recuperar **ritus de pas col·lectius** per iniciar els joves a l'edat adulta. L'objectiu és que els joves que els passin, sentin que ja han arribat a l'edat adulta, i no tinguin necessitat de buscar altres pseudoritus perillosos (com els que es vinculen al consum de drogues) que solen tenir efectes tràgics. Aquests ritus de pas poden vincular-se amb tradicions d'aquí o inspirar-se en altres cultures.
- Propiciar **l'ensenyament oral** i orientar els debats de manera que permetin assolir consensos, encara que siguin modestos, però compartits, en lloc d'orientar-los a identificar la persona o el grup té la raó en funció de si són més que no pas els altres.
- **Reivindicar i promoure la memòria**, la transmissió viva connectada amb els coneixements dels ancestres, que no ens ha de fer por. Memoritzar la millor poesia, els cants més bells i profunds. En un moment en què vivim l'emergència d'unes noves tecnologies que conviden a deixar de pensar, cal reivindicar-la, perquè si no memoritzem nosaltres, ens recordaran les coses que vulguin aquells que les controlen.

- **Recordar qui som.** Massa vegades busquem fora de nosaltres allò que només podem trobar al nostre interior. Fomentar la recuperació de la mirada cap endins i el silenci, inspirant-nos en models inspiradors que tobarem a les nostres arrels.
- La nostra societat és molt diversa, formada per persones amb històries i memòries diferents, totes dignes de respecte. Aquesta diversitat, com la biodiversitat a la natura, és la riquesa que manté vives les cultures i ens recorda que, **sense deixar de ser qui som i cultivant la nostra identitat, totes som parts interdependents de la trama de la vida.**

Prioritzar l'ensenyament encarnat i vivencial

- Promoure una **educació més experiencial i intergeneracional**, impartida juntament amb les experiències viscudes. L'aprenentatge viscut ajuda al nostre cor i al nostre cos a assimilar millor i més profundament i fomenta així la capacitat de discernir d'una manera més integral i viscuda.
- **Fomentar les iniciatives pedagògiques comunitàries per navegar contra corrent** vers la riquesa de la diversitat, ultrapassant el pensament únic, l'individualisme, la tecnocràcia, amb marcs que facilitin compartir coneixements, iniciatives i aprenentatges.
- Només intentar **transmetre quan s'encarna allò que vivim.**
- **Començar cada dia amb un agraïment**, o una pregària que permeti escoltar la veu de tots els presents en forma d'agraïment (tal com varem fer el dia 18 de juliol en iniciar el cercle).
- Diferenciar entre la cultura folklòrica, la tradició i el ritual. **Valorar els rituals** en la mesura que ajuden a participar de valors profunds, oberts a la transcendència, tant en la nostra vida quotidiana, com els de caràcter estacional i esbrinar les correspondències amb els rituals de pobles indígenes.

Educar en i amb la natura

- **Promoure més sortides i excursions a plena natura i més colònies en territoris rurals**, fomentar les experiències a la terra, banyar-nos als rius, fer un foc, contemplar els estels, espais per ser, i així superar la por que s'ha anat difonent i que ens ha acabat recloent en entorns artificials. Ho podem fer, tots som fills de la Mare Terra.

Fomentar la cultura del silenci com un element essencial de la natura i com una dimensió clau per a l'aprenentatge. Font de claredat mental, ens permet estar presents, escoltar i aprendre, en un espai compartit on podem connectar pregonament amb nosaltres mateixos, amb els altres i amb tota la vida del paisatge que ens acull. Cultivar-lo entre el professorat i transmetre'l a tots els nivells perquè esdevingui part de la nostra manera de viure i de relacionar-nos amb la vida.

- Arrelar l'ensenyament **als cicles naturals de la Terra**. No pot ser que als menjadors escolars es mengin tomàquets, pebrots o taronges tot l'any. Sense un vincle real, tangible, amb els cicles naturals i els seus fruits no es pot fomentar un amor realista i veritable a la Mare Terra.
- Fomentar el **treball i el vincle col·lectiu de la terra** ajudaria a mirar sense judici al cor dels altres. El treball físic és saludable, preventiu de moltes malalties mentals. Es podria impartir en una estació concreta, o a l'acabament del curs. Quan s'acaben els estudis es podria dedicar un any sabàtic a treballar la terra, a conviure en un col·lectiu arrelat, que menja el que conrea, el que aporta la terra a cada estació de l'any, és dir a fer una pràctica real i viscuda d'arrelament.
- Promoure les **escoles de bosc, escoles de mar**,... donar veu i protagonisme a la Natura en l'educació. Ensenyar a escoltar atentament la natura, a totes les edats. (Si haguéssim fet aquest curs a l'aire lliure la Natura tindria veu, ara mateix l'estaríem escoltant i potser ens arribaríem missatges seus també).
- Adoptar el lema; «**Menys pantalla i més natura**» i **aplicar-lo**: impulsar abstinències temporals saludables, per exemple una setmana sense ordinador, ni mòbil, ni televisió. Després reflexionar i compartir allò que hem descobert.
- **Renaturalitzar els centres docents**: no només jardins, sinó horts, corrals d'animals, algun gos, etc. portar natura domèstica o silvestre a l'escola, dur verdures, farines, fruits secs, etc. dels cultius de les famílies que en tinguin i aprendre a fer pans, plats senzills, pastissos, i gaudir de les nostres creacions culinàries.
- Fomentar acostaments a la natura que **superin el reduccionisme materialista imperant**, que siguin portes d'entrada a altres cosmovisions (començant per les occidentals premodernes) que incloguin realitats sobrenaturals, i sobretot fomentin el meravellament, i animim a comunicar les vivències meravelloses, per mitjà de llenguatges diversos, preferentment artístics.
- No limitar-nos als aspectes bells, amables o atractius de la Mare Terra, amb els quals podem fomentar vincles amorosos d'admiració meravellada, sinó també mostrar els aspectes rigorosos i implacables, que la fan temible. D'ací prové **el valor que té el temor sa dels límits** que no podem traspasar impunement, sense patir doloroses conseqüències.

Conrear valors essencials

- Recuperar valors essencials de la humanitat que hem perdut -o oblidat- i que encara podem recuperar. Uns valors que encara conserven alguns grups indígenes, començant per **la saviesa, que inclou el silenci, la reverència, el sentit de comunitat, la pau**, etc. i contraposar-los als valors que avui es potencien: l'èxit, la intel·ligència o el talent individuals, tenint present que, ara i aquí, l'educació o és antisistema o no és educació veritable.

- Promoure el **compromís amb els valors universals**, que ens ressonen perquè son dins nostre -a la nostra ànima- acceptar-los, valorar-los i compartir-los. Per exemple: recuperar el valor de **la dignitat, de la veracitat o la paraula** a la docència (plegar de riure o fer brometes amb les mentides i els capteniments indignes).
- Destriar els '**valors universals**' que compartim amb la majoria dels pobles indígenes del món, d'aquells altres valors, o aspectes, de les seves cosmovisions i morals que els són particulars, i que poden ser delicats a la nostra societat, des del propi 'concepte de natura', fins a l'existència i els vincles que teixeixen amb éssers i agents sobrenaturals.
- Incloure les **filosofies i cosmovisions indígenes** en les classes de filosofia, recordant que els nostres ancestres ho eren, i mostrar els paral·lelismes amb la saviesa hel·lènica antiga, per integrar-la dins del sistema educatiu. I remarcar les concordances amb altres visions -com la de la «vidabona»- que han demostrat la seva resiliència, per combatre la pressió del «pensament únic», del «positivisme estèril», i de la «ciència fora del cor».
- **Promoure accions sobre identitat col·lectiva, per unir l'individu amb el grup**, inspirades en les cultures dels pobles zulú i xhosa (*Ubuntu*: jo soc perquè nosaltres som) que es podrien amb certa periodicitat, accions. Com et veus? Com et veuen? Per què el que creiem sobre nosaltres no és res -en el fons- sense l'existència dels altres.
- **Promoure i reconnectar amb l'escoltisme i els seus valors essencials**: donar als adolescents i joves més espais per reconnectar amb el món natural, fomentar actituds de servei i de superació personal («tant com puc»), en entorns lluny de la zona de confort, com la «vetlla d'estels» on la incertesa, la nit, el fred, la gana o el cansament facin aflorar emocions i sentiments que ajudin a conèixer-se a un mateix, a relacionar-se amb els altres i a habitar el món d'una manera humil, íntegra, plena i arrelada en els valors més essencials.
- **Procurar incloure la diversitat funcional i les persones amb trastorns mentals** (dèficit d'atenció, ansietat, depressió, etc.) en les sortides a la natura, per fomentar la inclusió, la generositat, la presència en l'acompanyament, la comprensió profunda -des del cor- de les diferències, viscudes en comunitat.

Educar a favor de la vida, resistint la tecnocràcia

- **Destinar el temps que calgui per clarificar, definir i consensuar un «nord» compartit** per tots els docents de l'escola, el centre d'esplai, casal, etc. (per superar la confusió en la qual la majoria estan immersos) i caminar conjuntament, un cop hàgim acordat on anem. Dir-ho i fer-ho des del cor, posant-hi la vida.
- **Reivindicar la rebel·lia** per part dels que ens dediquem a la docència, negar-nos a acceptar els protocols i extrems d'idiotesa que ens imposen. Superar els marcs rígids, uniformes, que no serveixen per educar ni ens porten enlloc.

- Recuperar **la cultura i la pràctica comunitàries** que ens vinculen amb la nostra arrel indígena: promoure alternatives col·lectives, per superar la falsa dicotomia entre la individualitat i l'estat: més enllà dels boscos i prats comunals, iniciatives docents impulsades per col·lectius. La governança comunitària té un sentit social i espiritual, que ens porta a col·laborar els uns amb els altres, sense competir.
- Vigilar molt **des d'on parlem o ensenyem**. Ho fem des de la Mare Terra, des dels germans humans, o incloquem també els que no ho són? O ho fem des dels valors (insostenibles) que prevalen en la nostra societat benestant i minoritària?. O des del nostre petit ego?
- **Promoure un canvi del marc legal que faciliti incorporar l'aprenentatge experiencial** on hi hagi dificultat, sacrifici, esforç, incomoditat, fins i tot risc, en cases de colònies o espais a la intempèrie, a la natura, per tal que aquelles coses que no poden transmetre les pantalles o la docència a les aules, puguin intervenir en l'educació dels joves d'avui. (el marc legal actual no ho permet i fomenta espais controlats, 'segurs', confortables, desarrelats, desvinculats de la natura)
- **Deixar d'infantilitzar els nens**, de submergir-los en jocs de pantalles i algorismes, deixar d'incentivar l'aprenentatge en mons digitals, simulats, on no hi ha olors, ni tacte, ni sensacions, ni vivències veritablement humanes. Això és vàlid també per als adolescents, joves i adults.

Fomentar una veritable creativitat natural

- Emfasitzar la **realitat i la vivència en la creació i en el món de l'art**. L'art s'entén molt malament en el sistema occidental. Caldria confiar més en els mestres, donar més espais i oportunitats perquè a les seves classes pugui sorgir una creativitat més natural i autèntica (com l'entenen els pobles indígenes) que no és innovació fútil, ni luxe esporàdic, sinó vincle profund amb les maneres que crea la Natura, la Vida.
- **Fomentar les capacitats creatives** per poder vivenciar la imaginació, la creativitat, el poder que tenim dins nostre, que és part de la nostra natura humana. Convidar a artistes que han fet l'opció de sortir de l'engranatge consumista i fer obres d'art autèntiques, significatives, orientades al bé comú.
- **Revalorar la creativitat** a la llum dels ensenyaments que rebem de la Natura per part dels pobles o les persones que millor la coneixen i que entenen què vol dir crear, realment.

* * * * *

Properes passes: *Mantenir el contacte entre els participants d'aquest curs. La Càtedra de Renovació Pedagògica de la Universitat de Girona pot impulsar el pensament crític, obert, creatiu en aquesta línia educativa, i també més enllà dels àmbits educatius o formatius. Això es podria fer, per exemple, per mitjà de cursos d'estiu a la Vall d'en Bas la tercera setmana de juliol.*